

**Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (*Euroo-
pan teknologiainstituutin perustaminen*)**

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen komission 18 päivänä lokakuuta 2006 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvos-

ton asetukseksi Euroopan teknologiainstituutin perustamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 21 päivänä kesäkuuta 2007

Opetusministeri *Sari Sarkomaa*

Johtaja Anita Lehikoinen

OPETUSMINISTERIÖ**MUISTIO**

19.6.2007

EU/2006/1494

**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI
EUROOPAN TEKNOLOGIAINSTITUUTIN PERUSTAMISESTA****1 Yleistä**

Euroopan yhteisöjen komissio ehdotti Euroopan teknologiainstituutin (EIT) perustamista Lissabonin strategian välitarkastuksen yhteydessä keväällä 2005. Komission selvityksessä Eurooppa-neuvostolle nostettiin etualalle osaamiseen liittyvät politiikat, koulutus, tutkimus ja innovaatiotoiminta. Euroopan teknologiainstituutti nähtiin yhtenä konkreettisena keinona vahvistaa kasvutekijöitä ja teollisuuden kilpailukykyä tehostamalla jäsenvaltioiden ja yhteisön innovaatiotoimintaa.

Euroopan unionin laaja-alaisen innovaatiopolitiikan tavoitteita on parantaa tiedon ja osaamisen kaupallista ja yhteiskunnallista hyödyntämistä. Komission selvitysten mukaan EIT lisäisi verkottumista ja synergiaa huipputason tutkimus- ja innovaatioyhteisöjen välillä ja vahvistaisi tutkimuksen, koulutuksen ja innovoinnin yhteyksiä. Yhdessä muiden yhteisöaloitteiden ja instrumenttien kanssa Euroopan teknologiainstituutti olisi keino lisätä eurooppalaisen koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan vetovoimaa ja kilpailukykyä maailmanlaajuisesti.

Vuonna 2005 järjestetyn laajan kuulemiskierroksen perusteella komissio antoi ensimmäisen Euroopan teknologiainstituuttia käsittelevän tiedonantonsa 22 päivänä helmikuuta 2006 (KOM(2006)77. Maaliskuun 23 ja 24 päivänä 2006 kokoontunut Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota tekemään ehdotuksen jatkotoimista kesäkuun 2006 puoliväliin mennessä. Euroopan tason intressitahoja ja jäsenvaltioita kuultuaan komissio esitti 8 päivänä kesäkuuta 2006 toisen EIT-tiedonannon (KOM(2006) 276). Eduskuntaan on toimitettu komission tiedonannosta kirjelmä (E 31/2006).

Kesäkuun 15 ja 16 päivänä 2006 kokoonnut Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota

tekemään syksyn 2006 aikana virallisen ehdotuksen EIT:n perustamiseksi. Euroopan teknologiainstituuttia koskeva asetusehdotus KOM(2006) 604 julkaistiin 18 päivänä loka-kuuta. Eduskuntaan on toimitettu asetuksesta jatkokirjelmä (E 31/2006).

Eurooppa-neuvosto on korostanut päätelmissään 14 ja 15 päivänä joulukuuta 2006 ja 8 ja 9 päivänä maaliskuuta 2007, että neuvoston ja Euroopan parlamentin olisi komission ehdotusta perusteellisesti tarkasteltuaan ryhdyttävä ripeästi toimiin päätöksen tekemiseksi Euroopan teknologiainstituutin perustamisesta vuoden 2007 aikana.

Pysyvien edustajien komitea perusti 8 päivänä marraskuuta 2006 neuvoston ad hoc -työryhmän käsittelemään Euroopan teknologiainstituuttia koskevaa asetusehdotusta. Puheenjohtajavaltio Saksa halusi käydä asiasta periaatekeskustelua ennen komission ehdotuksen käsittelyä. Asetustekstin käsittely ad hoc -työryhmässä aloitettiin vasta puheenjohtajavaltion 30 päivänä maaliskuuta 2007 tekemän kompromissiehdotuksen pohjalta. Siinä on viisi merkittävää muutosta komission ehdotukseen verrattuna: 1) päätös EIT:stä tehtäisiin kaksivaiheisesti, 2) tutkintojen antajiksi on määritelty yksiselitteisesti korkea-koulut, 3) EIT:n hallintoneuvoston ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen suhteet on määritelty tarkemmin, 4) toiminnan painopisteenä olisi komission esitystä selkeämmin innovaatiotoiminta ja 5) EIT:n toiminnan verkostomaisuutta on vahvistettu. Puheenjohtajavaltio on lisäksi ehdottanut, että EIT:n pitkäaikavälin ohjausta vahvistettaisiin laatimalla instituutille strateginen innovaatio-ohjelma.

Puheenjohtajavaltion ilmoituksen mukaan Euroopan teknologiainstituutin asetusehdotuksesta pyritään poliittiseen yhteisymmärrykseen kilpailukykyneuvostossa 25 päivänä kesäkuuta 2007. Euroopan parlamentin on

tarkoitus äänestää kannastaan täysistunnossa syyskuussa 2007.

Puheenjohtajavaltio on antanut viimeisimmän kompromissiehdotuksen 4 päivänä kesäkuuta 2007. Tässä asiakirjassa olevat artikkeliviittaukset on tehty puheenjohtajavaltion kompromissiehdotukseen.

2 Ehdotuksen sisältö

2.1 Tavoite

Euroopan teknologiainstituutin (EIT) tavoitteena on edistää yritysten kilpailukykyä vahvistamalla jäsenvaltioiden ja yhteisön innovaatiokapasiteettia. Se pyrkii saavuttamaan tavoitteensa nivomalla toimintaansa korkealuokkaista innovaatio-, tutkimus- ja koulutus-toimintaa.

Eurooppalaiset maat voivat osallistua osaamis- ja innovaatioyhteisöihin. Kolmansien maiden osallistuminen osaamis- ja innovaatioyhteisöihin vaatii hallintoneuvoston hyväksynnän.

2.2 Tehtävät

Asetusehdotuksen 5 artiklan mukaan EIT:n tehtävänä on kartoittaa strategisia pitkän aikavälin haasteita Euroopan kannalta taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkityksellisillä aloilla, joilla innovaatioista todennäköisesti saadaan ajan mittaan parasta lisäarvoa. EIT asettaa omat prioriteettinsa ja valitsee alueet, joilla se tekee aloitteita ja resurssi-investointeja.

EIT tekee toimintaansa tunnetuksi mahdollisten kumppaniorganisaatioiden parissa. EIT valitsee ja nimeää osaamis- ja innovaatioyhteisöjä prioriteettialoille sekä määrittelee sopimuksella niiden oikeudet ja velvollisuudet, tarjoaa niille asianmukaista tukea, valvoo niiden laatua, seuraa jatkuvasti niiden toimia ja arvioi niitä määräjain sekä huolehtii sopivantasoisesta koordinoinnista niiden kesken.

EIT hankkii tarvittavat varat julkisista ja yksityisistä lähteistä ja käyttää resurssejaan tämän asetuksen mukaisesti ja pyrkii erityisesti lisäämään yksityisen rahoituksen ja omien resurssiensa osuutta talousarviostaan.

2.3 Euroopan teknologiainstituutin rakenne

Euroopan teknologiainstituutilla olisi kaksitasoinen rakenne. EIT muodostuisi hallintoneuvostosta ja pienestä määrästä tutkimus- ja tukihenkilöstöä. Koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminta tapahtuisi osaamis- ja innovaatioyhteisöissä. Komission ehdotuksessa ei mainita EIT:n keskushallinnon sijaintipaikkaa.

Tavoite on, että EIT:n hallintoneuvosto, johtaja ja keskushallinnon ensimmäiset työntekijät voitaisiin nimittää vuonna 2008. Osaamis- ja innovaatioyhteisöjen valintaprosessi käynnistettäisiin seuraavana vuonna. Ensimmäiset osaamis- ja innovaatioyhteisöt aloittaisivat toimintansa aikaisintaan vuonna 2009.

2.4 Toimielimet

Ehdotuksen 4 artiklan mukaan EIT:n toimintaa ohjaa ja valvoo hallintoneuvosto, joka myös valitsee ja nimittää osaamis- ja innovaatioyhteisöt, arvioi niiden toimintaa ja vastaa muistakin strategisista päätöksistä. Hallintoneuvostoon valitaan korkeatasoisia asiantuntijoita, joilla on kokemusta elinkeinoelämästä, tutkimuksesta ja koulutuksesta. Hallintoneuvoston kokousten välillä EIT:n toimintaa valvoo toimeenpanokomitea, joka huolehtii yleishallinnosta ja hallintoneuvoston sille delegoimista tehtävistä. EIT:lle valitaan johtaja, joka on hallintoneuvostolle vastuussa taloutta ja hallintoa koskevista päätöksistään ja toimii tarvittaessa EIT:n oikeudellisenä edustajana. Lisäksi toimielimiin kuuluu tarkastuskomitea, joka avustaa ja neuvoa hallintoneuvostoa ja johtajaa EIT:n taloutta ja hallintoa koskevissa kysymyksissä. Komissiolla on oikeus nimittää tarkkailijoita osallistumaan hallintoneuvoston ja tarkastuskomitean työhön. Toimielimiä koskevat tarkemmat määräykset annetaan asetusehdotuksen liitteenä olevassa perussäännössä (Statutes of the European Institute of Technology).

2.5 Osaamis- ja innovaatioyhteisöt

Tutkimus, opetus ja innovaatiotoiminta tapahtuvat osaamis- ja innovaatioyhteisöissä (Knowledge and Innovation Communities, KIC). Asetusehdotuksessa osaamis- ja innovaatioyhteisöistä säädetään 6 ja 7 artikloissa. Niihin voi kuulua ryhmiä yliopistoista, tutkimuslaitoksista ja teollisuudesta. KIC voi järjestää maisterin ja tohtorin tutkintoon johtavaa koulutusta. Euroopan teknologiainstituuttiin kuuluvat yhteisöt valitaan avoimen kilpailun perusteella. Osaamis- ja innovaatioyhteisöt ovat hyvin itsenäisiä. Ne määrittelevät itse toimintatapansa, oikeudellisen asemansa ja hallintonsa. EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen suhteet perustuvat niiden välisiin sopimuksiin.

Asetusehdotuksen 7 artiklassa säädetään osaamis- ja innovaatioyhteisöjen valintakriteerit. Valinnan perusteena ovat: 1) korkeatasoiset hankkeet, joiden voidaan arvioida kykenevän toteuttamaan strategisia innovaatioita, 2) osaamis- ja innovaatioyhteisössä tulee olla mukana sekä yliopistoja että yksityisen sektorin toimijoita.

Puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksen käsittelyssä on ehdotettu, että asetuksen johdannossa mainittaisiin esimerkkejä aihealueista, joille osaamis- ja innovaatioyhteisöjä tulisi ensi vaiheessa perustaa. Näihin alueisiin kuuluisivat uusiutuva energia ja ilmastonmuutos.

2.6 Tutkinnot

Ehdotuksen 6 artiklan mukaan osaamis- ja innovaatioyhteisöjen tehtäviin kuuluisi maisterin- ja tohtorintasoinen koulutus. Siinä kiinnitettäisiin huomiota erityisesti innovointiin liittyvien taitojen sekä johtamis- ja yrittäjätaitojen parantamiseen. Ehdotuksen 8 artiklan mukaan osaamis- ja innovaatioyhteisöihin osallistuvat korkeakoulut antaisivat tutkinnot ja diplomit osallistuvien maiden kansallisen lainsäädännön ja akkreditointimenettelyjen mukaisesti. Tutkinnot voisivat olla myös yhden korkeakoulun antamia tutkintoja. Tutkinnot ja diplomit voisivat saada EIT-leiman siten kuin EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen välisessä sopimuksessa erikseen määrätään. EIT kannustaisi korkeakouluja myöntämään yhteistutkintoja tai kaksois- ja moninkertaisia tutkintoja.

Ehdotuksen 8 artiklan 2 kohdassa säädetään lisäksi, että EIT kannustaisi sen toimintaan osallistuvia yliopistoja ja korkeakouluja ottamaan huomioon yhteisön muut toimet, jotka on käynnistetty perustamissopimuksen 149 ja 150 artikloiden perusteella tai Euroopan korkeakoulualueen yhteydessä.

2.7 Asema

EIT on asetusehdotuksen 11 artiklan mukaan yhteisön elin, joka on myös oikeushenkilö. Tämä takaa sille mahdollisuuden ryhtyä kaikkiin tarvittaviin oikeustoimiin. Asetusehdotuksessa korostetaan EIT:n itsenäisyyttä ja riippumattomuutta hallituksista ja muista ulkoisista paineista. Tämä on välttämätöntä EIT:lle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. EIT:n toiminta ei kuitenkaan saa olla ristiriidassa yhteisön tai paikallisten viranomaisen toiminnan kanssa. Vastuukysymyksistä säädetään asetusehdotuksen 12 artiklassa, jonka mukaan EIT vastaa yksin omista sitoumuksistaan. Sekä sopimuksiin perustuvissa että ankaran vastuun tilanteissa, joissa EIT katsotaan korvausvelvolliseksi, mahdollinen vahingonkorvaus on suoritettava EIT:n omista varoista.

2.8 Avoimuus

Asetusehdotuksessa on oma artikla 13 avoimuudesta ja asiakirjajulkisuudesta EIT:n toiminnassa. Siinä vahvistetaan, että EIT:n toimintaan sovelletaan sekä ns. henkilötietoasetusta (EY) No 45/2001 ja ns. avoimuusasetusta (EY) No 1049/2001. EIT:n tulee myös tiedottaa toimintaohjelmastaan ja julkaista vuosikertomuksensa viipymättä.

2.9 Rahoitus

Komission alkuperäisen rahoitusesityksen mukaan EIT:n budjetti vuosina 2008–2013 olisi yhteensä 2,4 miljardia euroa. Yhteisön budjetista EIT:lle osoitettaisiin 308,7 miljoonaa euroa. Tämä yhteisön suora rahoitus tulisi budjetin otsakkeen 1a (Kasvua ja työllisyyttä edistävä kilpailukyky) sitomattomista varoista. Samasta otsakkeesta rahoitetaan

muiden muassa tutkimuksen puiteohjelma ja elinikäisen oppimisen ohjelma. EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toiminta rahoitetaan eri lähteistä. Ulkoisiin lähteisiin kuuluvat jäsenvaltioiden keskus-, alue- ja paikallisviranomaiset, yksityiset lähteet (yritykset, pääomasijoittajat, pankit Euroopan investointipankki mukaan luettuna), tulot omasta toiminnasta (esim. immateriaalioikeuksista) sekä EIT:n keräämät lahjoitusvarat.

Yhteisön rahoituslähteisiin kuuluvat tabusarviosta suoraan EIT:lle tai osaamis- ja innovaatioyhteisöille osoitettavat varat, alaotsaketta 1a varten vahvistetun enimmäismäärän alittava kohdentamaton liikkumavara, rakennerahastot sekä osallistuminen (normaalien menettelyjen mukaisesti) seitsemänteen puiteohjelmaan, elinikäisen oppimisen ohjelmaan sekä kilpailukyvyyn ja innovoinnin puiteohjelmaan.

EIT:n suoraan saamat varat käytettäisiin i) osaamis- ja innovaatioyhteisöjen rahoittamiseen huippuosaamiseen perustuvan kilpailuprosessin kautta ja EIT:n hallintoneuvoston vahvistamien kriteerien mukaisesti, ii) EIT:n juoksevien kustannusten rahoittamiseen tai iii) EIT:n omien varojen kartuttamiseen.

2.10 Ohjaus, seuranta ja arviointi

EIT:n toimintaa ohjattaisiin kahden välieneen avulla. Ehdotuksen 15 artiklan mukaan EIT:n toimintaa ohjaisi päivitettävä kolmivuotinen työohjelma. Siinä esitetään EIT:n toiminnan keskeiset painopisteet ja suunnitellut toimet sekä arvio rahoitustarpeesta ja rahoituslähteistä. EIT lähettäisi työohjelman tiedoksi komissiolle, Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. EIT laatisi lisäksi vuosittain kertomuksen, jossa selostetaan EIT:n edellisvuoden aikana toteuttamat toimet ja arvioidaan tuloksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Puheenjohtajavaltio on lisännyt asetusehdotukseen 17 artiklan, jonka mukaan EIT:n toiminnan pitkän aikavälin ohjaamista varten laadittaisiin strateginen innovaatio-ohjelma (Strategic Innovation Agenda). Komissio valmistelisi ohjelman EIT:n laatiman luonnoksen pohjalta kaksi vuotta ennen yhteisön

rahoituskehyskauden alkamista. Strategisessa innovaatio-ohjelmassa määriteltäisiin EIT:n ensisijaiset toiminta-alueet ja esitettäisiin arvio EIT:n toiminnan yhteiskunnallisista vaikutuksista ja kyvystä tuottaa parhaalla mahdollisella tavalla lisäarvoa innovaatiotoimintaan. Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyisivät strategisen innovaatio-ohjelman yhteispäätösmenettelyllä.

Asetusehdotuksessa on erillinen artikla 16 EIT:n toiminnan seurannasta ja arvioinnista. Voimavarojen tehokkaan käytön ja toiminnan korkean laadun takaamiseksi EIT:n toimintaa seurattaisiin jatkuvasti ja siitä tehtäisiin määräajoin riippumaton arviointi. Puheenjohtajavaltion ehdotuksen mukaan ensimmäinen arviointi tehtäisiin viimeistään vuonna 2011. Tämän jälkeen ulkopuoliset arvoinnit toteutettaisiin viiden vuoden välein. Niissä tarkasteltaisiin kaikkia EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toimia.

2.11 Toiminnan käynnistäminen

Puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksen mukaan Euroopan teknologiainstituutti käynnistettäisiin kaksivaiheisella menettelyllä. Ensimmäisessä vaiheessa asetettaisiin EIT:n keskushallinto ja valittaisiin 2-3 osaamis- ja innovaatioyhteisöä. EIT:n hallintoneuvosto laatisi päivitettävän kolmivuotisen työohjelman 12 kuukauden kuluessa hallintoneuvoston asettamisesta. Työohjelma toimitetaan komissiolle, neuvostolle ja Euroopan parlamentille mahdollista lausuntoa varten. Hallintoneuvosto nimeäisi ensimmäiset osaamis- ja innovaatioyhteisöt 24 kuukauden kuluessa EIT:n asetuksen hyväksymisestä, joten ensimmäisten osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toiminta voisi käynnistyä vuonna 2009. EIT:n ensimmäinen strateginen innovaatio-ohjelma laadittaisiin vuoden 2011 loppuun mennessä. Lisäksi Euroopan teknologiainstituutin toiminta arvioitaisiin viimeistään vuonna 2011. EIT:n hallintoneuvosto voisi valita ja nimetä uusia osaamis- ja innovaatioyhteisöjä vasta sen jälkeen, kun neuvosto ja Euroopan parlamentti ovat hyväksyneet EIT:n ensimmäisen strategisen innovaatio-ohjelman.

3 Oikeusperusta

Komissio ehdottaa EIT:n perustamista koskevan asetuksen oikeusperustaksi EY-sopimuksen 157 artiklaa. Tämän ns. teollisuusartiklan tavoitteiden mukaan yhteisö voi tukea jäsenvaltioiden toimia mm. edistämällä "keksintöjä, tutkimusta ja teknologista kehittämistä koskevan politiikan antamien teollisten mahdollisuuksien parempaa hyväksikäyttöä". Artiklan kolmannessa alakohdassa todetaan, että yhteisö myötävaikuttaa näiden tavoitteiden toteuttamiseen myös perustamis-sopimuksen muiden artiklojen nojalla harjoittamallaan politiikalla ja toiminnalla. Neuvosto voi yhteispäätösmenettelyllä Euroopan parlamentin kanssa talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan päättää erityistoimista, joiden tarkoituksena on tukea jäsenvaltioissa toteutettuja toimia.

4 Asian kansallinen käsittely

Euroopan komissio antoi 18 päivänä loka-kuuta 2006 Euroopan parlamentille ja neuvostolle ehdotuksen asetukseksi Euroopan teknologianinstituutin perustamisesta. Pysyvien edustajien komitea perusti kokouksessaan 8 päivänä marraskuuta 2006 ad hoc -työryhmän käsittelemään Euroopan teknologianinstituutin perustamista koskevaa asetusta. Saksa on puheenjohtajakaudellaan jatkanut asetuksen käsittelyä ad hoc -ryhmässä. Asiaa on käsitelty epävirallisessa kilpailukykyneuvostossa 26 ja 27 päivänä huhtikuuta 2007 sekä kilpailukykyneuvostossa 21 ja 22 päivänä toukokuuta 2007.

Suomessa asetusehdotusta on käsitelty EU-asiain komitean alaisessa koulutusjaostossa seuraavina ajankohtina: 2 päivänä marraskuuta 2006, 5 päivänä joulukuuta 2006, 30 päivänä tammikuuta 2007 ja 23—30 päivänä maaliskuuta 2007 (kirjallinen menettely), 11 päivänä toukokuuta 2007 ja 11 päivänä kesäkuuta 2007 (kirjallinen menettely). Lisäksi asia on ollut tutkimusjaostossa käsittelyssä seuraavina ajankohtina: 5 päivänä joulukuuta 2006, 7 päivänä helmikuuta 2007, 23—30 päivänä maaliskuuta 2007 (kirjallinen menettely), 18 päivänä huhtikuuta 2007. Budjettijaosto on käsitellyt asiaa kokouksissaan 22 päivänä tammikuuta 2007, 6 päivänä helmi-

kuuta 2007 ja 11 päivänä kesäkuuta 2007 (kirjallinen menettely). EU-ministerivaliokunnassa asia on ollut esillä 10 päivänä marraskuuta 2006 ja 20 päivänä huhtikuuta 2007.

Eduskunnalle on lähetetty asiasta E-kirjelmä 21 päivänä maaliskuuta 2006 ja E-jatkokirjelmä 12. helmikuuta 2007. Asiasta on saatu Sivistysvaliokunnan lausunto 11/2006 vp – E 31/2006 vp, Talousvaliokunnan lausunto 14/2006 vp – E 31/2006 vp ja Tulevaisuusvaliokunnan lausunto 1/2006 vp – E 31/2006.

5 Ehdotuksen vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

Komission ehdotuksen mukaan EIT:n budjetti vuosina 2008—2013 olisi yhteensä 2,4 miljardia euroa. Yhteisön budjetista EIT:lle osoitettaisiin 308,7 miljoonaa euroa. Euroopan teknologianinstituutin keskuhallinto rahoitettaisiin pääosin yhteisön varoista. Tämä yhteisön suora rahoitus tulisi budjetin otsakkeen 1a sitomattomista varoista. Muina rahoituslähteinä mainitaan lahjoitukset, EIT:n hankkimat tulot, jäsenmaiden ja yritysten panostukset sekä kolmansista maista ja kansainvälisiltä järjestöiltä saatavat varat.

EIT:n toimintaan osallistuminen perustuisi avoimeen kilpailuun. Jäsenmaille ei ole tarkoitus taata minkäänlaista vähimmäisosuutta EIT:n toiminnasta tai voimavaroista. Suomalaiset yritykset, tutkimuslaitokset ja korkeakoulut ovat kuitenkin osallistuneet aktiivisesti EU:n tutkimuksen puiteohjelmiin ja koulutusohjelmiin. Suomen rahoituspalauma tutkimuksen puiteohjelman vapaasti kilpailtavasta osuudesta on ollut 2,3—2,7 prosenttia ja koulutusohjelmissä keskimäärin 2,5 prosenttia. Laskennallinen maksuosuutemme tutkimuksen puiteohjelman budjetista on ollut 1,4—1,45 prosenttia ja koulutusohjelmassa 1,5—1,6 prosenttia.

5.2 Muut vaikutukset

5.2.1 Koulutus-, tutkimus- ja innovaatiopoliittiset vaikutukset

Euroopan teknologianinstituutti on uudentyyppinen aloite EU:n keinovalikoimassa.

EIT toimisi Suomen EU-politiikan tavoitteiden kannalta keskeisillä alueilla. Suomessa tehdyt EU:n tutkimus- ja koulutusyhteistyön kansallisia vaikutuksia koskevat selvitykset osoittavat, että EU:n tutkimuksen puiteohjelmilla, koulutusohjelmilla ja muilla tutkimuksen ja koulutuksen alueen toimintaohjelmilla on ollut myönteisiä vaikutuksia näiden alojen kehittämiseen. EU:n toimintaohjelmilla on ollut suuri merkitys Suomen koulutus- ja tiedejärjestelmän kansainvälistämisessä. EIT täydentäisi näitä välineitä. EIT tarjoaisi suomalaisille yrityksille, parhaille tutkimusryhmille ja opiskelijoille mahdollisuuksia korkeatasoiseen kansainväliseen yhteistyöhön osaamis- ja innovaatioyhteisöissä.

Tutkimuksen puiteohjelmaa koskevien selvitysten perusteella yritysten motiivina osallistua tämän tapaiseen yhteistyöhön ovat mm. tiedonsaanti, verkottuminen, näkyvyyden lisääntyminen sekä markkina-aseman laajentaminen. Korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille tärkeimmät tavoitteet ovat uusi tieteellinen tieto, kontaktit ja tutkimusrahoitus. EU:n koulutusohjelmista tehdyt selvitykset osoittavat, että ohjelmista tuetut toiminnot parantavat koulutuksen laatua. EIT avaisi korkeakouluille uudenlaisia mahdollisuuksia Euroopan tason yritys yhteistyöhön ja yhteistutkimintojen kehittämiseen. Jäsenmaiden voimavarojen yhdistäminen lisää koulutuksen ja tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja parantaa koulutukseen ja tutkimukseen tehtyjen investointien tuottavuutta ja kansantalouden kilpailukykyä.

EIT voisi tukea kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittämistä. Strategiset huippuosaamisen keskittymät (SHOK) ovat uusi yhteistyömuoto, jolla pyritään saamaan aikaa synergiaetuja. Niiden toimintaperiaatteet ovat samankaltaisia EIT:n osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toimintaperiaatteiden kanssa. Molemmissa malleissa korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja yritykset toteuttavat valituilla aihepiireillä yhteisesti sovittua tutkimussuunnitelmaa. Osapuolet sitoutuvat yhteistyön harjoittamiseen tavanomaista pidemmällä, yritysten ja yhteiskunnan tarpeita 5–10 vuoden tähtäyksellä ennakoivalla aikavälillä. Euroopan teknologiainstituutin on suunniteltu toimivan osaksi samoilla aloilla, joille Suomessa on tarkoitus perustaa strategisia huip-

puosaamisen keskittymiä. Voidaan arvioida, että näillä alueilla suomalaisilla toimijoilla on erityisen hyvät mahdollisuudet osallistua EIT:n toimintaan.

5.2.2 Suomalaisten osallistuminen EU:n koulutus- ja tutkimusyhteistyöhön

Suomalaisten osallistumisaktiivisuus ja menestyminen koulutuksen ja tutkimuksen toimintaohjelmissa on ollut jatkuvasti eurooppalaista keskiarvoa parempi. EIT olisi voimavaroiltaan merkittävästi seitsemättä tutkimuksen puiteohjelmaa ja elinikäisen oppimisen ohjelmaa pienempi. Osaamis- ja innovaatioyhteisöjä ei olisi kovin monta, mutta ne olisivat kooltaan melko suuria. Komission ehdotus perustuu oletukseen, että täyden toimintakyvyn saavuttaneessa osaamis- ja innovaatioyhteisössä voisi olla mukana noin 1000 työntekijää ja noin 600 maisterintutkinto- ja 400 tohtorintutkinto-opiskelijaa. Suomalaisten toimijoiden osallistumismahdollisuuksiin vaikuttavat muiden muassa se, mille aloille osaamis- ja innovaatioyhteisöjä perustetaan ja miten näiden yhteisöjen suhteet korkeakouluihin, tutkimuslaitoksiin ja yrityksiin järjestetään.

6 Valtioneuvoston kanta

6.1 Yleinen kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä toimia, joilla pyritään vahvistamaan Euroopan kilpailukykyä panostamalla innovaatiotoimintaan, tutkimukseen ja koulutukseen. Tästä syystä valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ehdotukseen Euroopan teknologiainstituutin perustamisesta.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan Euroopan teknologiainstituutin tulisi vastata ennen kaikkea huoleen Euroopan unionin ”innovaatiokuiluista” eli kykyyn muuntaa osaamisen tuloksia kaupallisiksi tuotteiksi, palveluiksi ja innovaatioiksi. Tämä edellyttää, että korkea laatu sekä yhteiskunnallinen ja kaupallinen relevanssi ohjaavat instituutin koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

Euroopan teknologiainstituutin hallinnossa ja toiminnassa on oleellista teollisuuden ja muiden toimintaa hyödyntävien yhteiskun-

nan sektoreiden edustus ja huomioon ottaminen. On myös turvattava riittävä vuorovaikutus tiede- ja tutkimusyhteisön sisällä ja yritysmailman kanssa.

Valtioneuvoston lähtökohtana on, että Euroopan teknologiainstituutin tulee täydentää Euroopan unionin nykyisiä toimintaohjelmia sekä muita tutkimuksen, innovaatioiden ja koulutuksen alueen hankkeita. Euroopan teknologiainstituutin perustaminen ei saa vaarantaa unionin tutkimuksen puiteohjelman, Euroopan tutkimusneuvoston, Euroopan teknologiayhteisöjen, yhteisten teknologiaaloitteiden ja elinikäisen oppimisen ohjelman toteuttamista. Euroopan teknologiainstituutin tulisi olla aidosti uudennainen ja luoda toiminnallaan tuloksia, joita ei saada aikaan pelkästään kansallisilla toimilla tai muilla EU-tason toimilla. Euroopan teknologiainstituutin ei tulisi olla vain nykyrakenteiden kokoamista instituutin muodostavaksi kokonaisuudeksi.

Valtioneuvosto pitää myönteisenä, että komission ehdotuksessa korostetaan Euroopan teknologiainstituutin täydentävyyttä, itsenäisyyttä, verkostomaista ja pitkäjänteistä toimintatapaa, innovaatiotoiminnan keskeyttä sekä laatua ja relevanssia EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toiminnan perustana.

Valtioneuvoston suurin huolenaihe on Euroopan teknologiainstituutin rahoitus. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan teknologiainstituutille tulee turvata riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus.

6.2 Yksityiskohtaiset kannat

6.2.1 Budjetti

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan yhtenäinen ja vankka rahoitussuunnitelma on Euroopan teknologiainstituutin toiminnan perusedellytys. Rahoitustarpeisiin liittyvät kiinteästi suunniteltujen toimintojen laajuudet ja niiden rahoitusmallit ja -vastuut. Euroopan komissio ei ole vielä esittänyt uskottavaa ja riittävää rahoitussuunnitelmaa. Erityisesti yritysten osallistuminen Euroopan teknologiainstituutin toimintaan sekä sen rahoitukseen on ensiarvoisen tärkeää.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n uusien koulutus-, tutkimus- ja innovaatioohjelmien sekä rakennerahastojen (2007–2013) hyväksytyjä rahoitussuunnitelmia kunnioitetaan. Tästä syystä selkeät menettelyt muun muassa siitä, kuinka eri EU:n ohjelmista voidaan kanavoida rahoitusta osaamis- ja innovaatioyhteisöille ilman korvausmerkintää, ovat erittäin tärkeitä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan EIT:n perustaminen ei ole ennalta arvaamaton toimi, minkä vuoksi komission ehdotus marginaalien käytöstä EU:n budjetin otsakkeessa 1a (kasvua ja työllisyyttä edistävä kilpailukyky) ei ole perusteltu. Valtioneuvosto ottaa tarkemman kannan EIT:n rahoitukseen otsakkeen 1a marginaalista, kun on käytettävissä kokonaisselvitys siitä, mitä muita rykyisiä ja uusia paineita liittyy otsakkeen 1a marginaalin käyttöön. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan EIT:n keskushallinto pitää rahoittaa yhteisön budjetin otsakkeesta 1a, mutta myöhemmässä vaiheessa tulee tarkastella myös muita mahdollisia rahoituslähteitä.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että Euroopan teknologiainstituutti käynnistetään vaiheittain, komission ehdotusta pienemmällä toiminnallisella volyymillä. Saatavien kokemusten perusteella on myöhemmin aiheellista tarkastella, miten EIT:ä tulisi kehittää.

6.2.2 Hallinto

Valtioneuvosto pitää ehdotettua kaksitasoista rakennetta onnistuneena. Siinä voidaan yhdistää Euroopan tasoinen tavoitteiden asettelu sekä teollisuuden ja muun yhteiskunnan tarpeista lähtevä toiminnallinen tehokkuus. EIT:n keskushallinto voidaan pitää pienenä. EIT:n toiminnan painopisteen tulee olla osaamis- ja innovaatioyhteisöissä, jotka perustuvat korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden ja yritysten verkostoihin. Nämä verkostot muodostavat laaja-alaisia kumppanuuksia EIT:n strategisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Valtioneuvoston mielestä EIT:n keskushallinnon sijaintipaikasta tulee tehdä päätös riittävän ajoissa, jotta EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toiminta voidaan käynnistää joustavasti ja tehokkaasti.

Strategisena päätöksentekijänä EIT:n hallintoneuvostolla pitää olla kaikkien sidosryhmien luottamus. Hallintoneuvoston kokoonpanossa on kiinnitettävä erityistä huomiota jäsenten osaamistaustan monipuolisuuteen. Hallintoneuvosto tulee muodostaa elinkeinoelämässä ja tiedeyhteisössä toimivista korkean tason asiantuntijoista. Siinä voi olla myös instituutin ja sen osaamis- ja innovaatioyhteisöjen henkilökuntaa ja opiskelijoita edustavia jäseniä.

Valtioneuvoston käsityksen mukaan hallintoneuvoston nimittämistavalla on keskeinen merkitys EIT:n uskottavuuden kannalta. Asetusehdotuksen mukaan nimittämisprosessista säädettäisiin tarkemmin EIT:n perussäännössä. Valtioneuvoston käsityksen mukaan toimiva malli voisi olla esimerkiksi Euroopan tutkimusneuvoston nimittämisessä käytetty menettely.

6.2.3 EIT:n toiminnan ohjaus ja arviointi

Valtioneuvoston mielestä Euroopan teknologiainstituutin seuranta ja ohjaus tulee järjestää niin, että voidaan taata sekä huippuosaamisen itsenäisyys että instituutin tili-velvollisuus rahoittajille ja yhteiskunnalle. On luotava mekanismit teknologiainstituutin, yhteisön toimielinten ja sidosryhmien tiedonvaihtoa ja vuoropuhelua varten.

Valtioneuvosto korostaa, että EIT voi lisätä yritysten osallistumista eurooppalaiseen koulutus-, tutkimus- ja innovaatioyhteistyöhön vain sillä edellytyksellä, että instituutin hallinnossa ja ohjauksessa onnistutaan välttämään raskaat ja aikaa vievät menettelytavat. Yritysten osallistumisen kannalta on tärkeää, että osaamis- ja innovaatioyhteisöt voivat järjestää toimintansa joustavasti olemassa olevan lainsäädännön puitteissa. Tämä koskee myös taloudellisia vastuita ja velvollisuuksia.

Valtioneuvoston käsityksen mukaan kolmevuotinen työohjelma ja strateginen innovaatio-ohjelma antavat yhteisön talousarviossa vastaaville toimielimille riittävät keinot EIT:n strategiseen ohjaamiseen päivittäisen toiminnan riippumattomuutta ja joustavuutta vaarantamatta. Strategisessa innovaatio-ohjelmassa voidaan tarkastella toiminnan prioriteettien ohella EIT:n toiminnan yhdenmukaisuutta ja täydentävyyttä suhteessa yh-

teisön, jäsenvaltioiden tai hallitustenvälisiin toimiin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n instituutioille tiedotetaan kolmevuotisesta työsuunnitelmasta.

EIT:n on tähdättävä kaikessa toiminnassaan korkeimpaan laatuun ja mahdollisimman suureen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EIT:n ja osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toimintaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti ja että arvioinnin tulokset julkaistaan. Vuosiraportit ovat tärkeitä toiminnan seurannan ja laadunvarmistuksen välineitä. Perusteellinen ulkopuolinen arviointi on tarpeellista toteuttaa puheenjohtajavaltion kompromissiesityksessä ehdotetulla tavalla kerran jokaisella rahoituskehyskaudella. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että ensimmäisten osaamis- ja innovaatioyhteisöjen toiminta käynnistyy vasta vuonna 2010.

6.2.4 Tutkinnot

Valtioneuvoston käsityksen mukaan EIT:llä voi olla esimerkinomainen merkitys kansallisten korkeakoulujärjestelmien kehittämisessä. EIT:n lisäarvo tulee keskeisesti siitä, että instituutin toiminnassa yhdistyvät koulutus, tutkimus ja innovaatiotoiminta. Tästä syystä EIT:n pitää voida tarjota maisteri- ja erityisesti tohtoritason tutkintoihin johtavaa koulutusta. EIT:n tutkintojen erityispiirteitä on, että niihin kuuluu opintojen alusta lähtien innovointiin liittyvien taitojen kehittäminen sekä johtamis- ja yrittäjätaitojen parantaminen. EIT:n vetovoimaisuuden, opiskelijoiden, tulevien työnantajien sekä osaamis- ja innovaatioyhteisöihin osallistuvien organisaatioiden kannalta on tärkeää, että yhteisöissä annettavalle koulutukselle muodostuu kansanvälisesti tunnettu ja tunnustettu, korkeaan laatuun perustuva identiteetti.

Puheenjohtajavaltion ehdotuksessa tutkintojen antamisoikeus on määritelty kuuluvaksi yksiselitteisesti korkeakouluille kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti. Valtioneuvosto voi hyväksyä puheenjohtajavaltion ehdotuksen.

Eurooppalaisen yhteistyön kehittyessä saat- taan kuitenkin myöhemmin olla tarpeellista tarkastella tutkintoja koskevia määräyksiä

uudelleen. Osaamis- ja innovaatioyhteisöissä on mukana useiden maiden korkeakouluja. Kansallisiin lainsäädäntöihin sisältyvät määräykset voivat joissakin tapauksissa vaikeuttaa tutkintojen sisällöllistä kehittämistä ja heikentää tutkintojen vetovoimaisuutta. Ongelmallisia voivat olla esimerkiksi tutkintojen opetuskieltä ja maksullisuutta koskevat määräykset.

Osaamis- ja innovaatioyhteisöissä toteutettavan koulutuksen laajuus riippuu ratkaisevasti EIT:n käytössä olevista voimavaroista. Asetusehdotuksen rahoitus selvitykseen sisältyvät tutkintoja ja opiskelijamääriä koskevat tavoitteet vaikuttavat valtioneuvoston mielestä ylimitoitettulta.